

Nauka i szkolnictwo wyższe w przededniu wejścia w życie Ustawy 2.0.

**Tom I: Pracownicy, Doktoranci,
Studenci**

Redakcja naukowa

dr Mateusz Radajewski

mgr Remigiusz Chęciński

**© Copyright by Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu**

Poznań 2019

ISBN: 978-83-65599-20-9

Redakcja naukowa:

dr Mateusz Radajewski

mgr Remigiusz Chęciński

Recenzent:

dr Marcin Czerwiński

Redakcja techniczna i językowa:

Michał Przychodzki

Emilia Przeor

Aleksandra Smereczniak

Wydawca:

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,

ul. Wieniawskiego 1, 61-712 Poznań

publikat@amu.edu.pl

wyd. 1, format B5, ark wyd. 13

SPIS TREŚCI

Przedmowa.....	6
Marta Jamiołkowska, Jakub Ali Farhan Uwarunkowania Rozwoju Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości - analiza modelu polskiego i kanadyjskiego.....	7
Magdalena Zajac Od ekskluzji do inkluzji. Poszukiwanie miejsca dla studentów niepełnosprawnych w polskim szkolnictwie wyższym w XXI wieku.....	55
Adam Krzymiński Zmiany wprowadzone Ustawą 2.0 z perspektywy studentów i ich przedstawicieli.....	92
Przemysław Brzuszcak Opłaty z tytułu powtarzania zajęć na studiach wyższych z powodu niezadowalających wyników w nauce w świetle ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, konstytucji RP i orzecznictwa sądów administracyjnych	114
Maciej Gorazdowski Stosunek odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów do odpowiedzialności karnej na przykładzie Ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz Statutu Nr XI Uniwersytetu Oksfordzkiego z 16 czerwca 2009 r.	137

Paweł Grobelny, Natalia Rosicka

Korporacje akademickie jako forma aktywności studenckiej
na polskich uczelniach wyższych 157

Krzysztof Świątczak

Analiza porównawcza regulacji prawnych dotyczących
studiów doktoranckich w Ustawie z dnia 27 lipca 2005 r.
Prawo o szkolnictwie wyższym i ustawie z dnia 20 lipca
2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce 209

Agnieszka Śmidoda

Kształcenie umiejętności pedagogicznych w ramach studiów
doktoranckich - analiza krytyczna

Krzysztof Fila

Odpowiedzialność dyscyplinarna doktoranta w świetle
unormowań Ustawy 2.0..... 261

Radek Rafał Wasilewski

Stypendium doktoranckie w świetle Ustawy 2.0 oraz
przepisów dotychczasowych..... 287

Adrian Rosłon

Ustawowy obowiązek przyznawania przez uczelnie
państwowe stypendium doktoranckiego jako słuszny
kierunek Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w
zapewnieniu bezpieczeństwa finansowego doktorantom 309

Monika Woźniak

Status doktoranta w szkolnictwie wyższym. Analiza orzecznictwa polskich sądów administracyjnych oraz perspektywy na przyszłość w świetle ustawy 2.0 ze szczególnym uwzględnieniem aspektu finansowego 324

Mateusz Brzeziński, Wojciech Kiełbasiński

Sposób ustalenia minimalnej wysokości stypendium doktoranckiego – analiza orzecznictwa..... 351

Michał Passon

Sposoby nawiązania stosunku pracy przez nauczycieli akademickich w świetle ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce 380

Tomasz Piotrowski

Postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich w świetle Ustawy 2.0 423

Nauka i szkolnictwo wyższe w przededniu wejścia w życie Ustawy 2.0.

**Tom I: Pracownicy, Doktoranci,
Studenci**

Redakcja naukowa
dr Mateusz Radajewski
mgr Remigiusz Chęciński

**© Copyright by Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu**

Poznań 2019

ISBN: 978-83-65599-20-9

Redakcja naukowa:

dr Mateusz Radajewski

mgr Remigiusz Chęciński

Recenzent:

dr Marcin Czerwiński

Redakcja techniczna i językowa:

Michał Przychodzki

Emilia Przeor

Aleksandra Smereczniak

Wydawca:

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,

ul. Wieniawskiego 1, 61-712 Poznań

publikat@amu.edu.pl

wyd. 1, format B5, ark wyd. 13

**Analiza porównawcza regulacji prawnych
dotyczących studiów doktoranckich w ustawie z dnia
27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i
ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie
wyższym i nauce**

1. Wstęp

Do niedawna funkcjonowanie polskiego szkolnictwa wyższego było unormowane w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹. Zawierała ona przepisy regulujące między innymi: tworzenie i likwidację uczelni, nadzór nad uczelniami, współpracę międzynarodową uczelni w zakresie kształcenia i badań naukowych, ustrój uczelni, porządek i bezpieczeństwo na terenie uczelni, prawa i obowiązki pracowników uczelni, studentów, doktorantów.

1 października 2018 roku na mocy art. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce² weszła w życie ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie

¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (t.j. Dz. U. 2017 poz. 2183 z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.).

wyższym i nauce³ zwana Ustawą 2.0 bądź Konstytucją dla nauki. Według Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Jarosława Gowina: „Konstytucja dla Nauki to reforma inna niż wszystkie. Impuls do jej przeprowadzenia wyszedł z samego środowiska akademickiego. W prace nad ustawą włączyła się wielotysięczna społeczność, która poczuwa się do odpowiedzialności za przyszłość polskich uczelni i nauki”.

Wprowadzone przez polskiego ustawodawcę zmiany dotyczą także studiów doktoranckich. Reforma kształcenia studiów doktoranckich jest „wielką częścią Konstytucji dla Nauki”⁴. Według Jarosława Gowina: „Słabością dotychczasowych studiów doktoranckich był obniżający się poziom broniących doktoratów, a w środowisku akademickim dosyć powszechna była opinia, że poprzedni model był dysfunkcyjny”⁵. Ponadto Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wyraźnie podkreśla, że obecnie w Polsce jest zdecydowanie za dużo doktorantów⁶.

Celem niniejszego artykułu jest analiza porównawcza regulacji prawnych dotyczących studiów

³ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm).

⁴ Gowin: Doktorantów jest dziś w Polsce za dużo, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1404026,gowin-doktorantow-jest-dzis-w-polsce-za-duzo.html> [dostęp: 30.08.2019].

⁵ Sobczak K., Gowin: Wprowadzamy lepszy system kształcenia doktorów, <https://www.prawo.pl/student/studia-doktoranckie-od-nowego-roku-wedlug-nowych-zasad,388375.html> [dostęp: 30.08.2019].

⁶ Ibidem.

doktoranckich zawartych w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym z przepisami zawartymi w obecnie obowiązującej ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Autor zamierza rozstrzygnąć czy wprowadzone przez ustawodawcę zmiany stanowią istotne reformy w kształceniu doktorantów czy też są jedynie nieznaczącymi korektami legislacyjnymi. Ponadto celem autora jest również analiza zagadnień nieuregulowanych w przepisach ustawowych takich jak: rekrutacja na studia doktoranckie. Analizie poddane zostaną regulacje prawne odnoszące się głównie do doktorantów z pominięciem przepisów dotyczących uprawnień uczelni do nadawania stopnia doktora czy prowadzenia studiów doktoranckich.

2. Rekrutacja na studia doktoranckie

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym zawierała bardzo niewiele regulacji odnoszących się do rekrutacji na studia doktoranckie. Zgodnie z art. 196 ust. 1 do studiowania na studiach doktoranckich mogła być dopuszczona osoba posiadająca kwalifikacje drugiego stopnia lub będąca beneficjentem programu „Diamentowy Grant”. Według art. 196 ust. 2 rekrutacja na bezpłatne studia doktoranckie odbywała się w drodze konkursu. Warunki i tryb rekrutacji na studia doktoranckie oraz ich formy określał w uczelni senat, a w jednostce

naukowej – rada naukowa jednostki. Ponadto do 30 kwietnia roku kalendarzowego, w którym rozpoczynał się rok akademicki, którego uchwała dotyczyła należało podać uchwałę do publicznej wiadomości. Rekrutacja była przeprowadzana przez komisje rekrutacyjne powoływane przez kierownika jednostki organizacyjnej uczelni lub dyrektora jednostki naukowej. Komisje te podejmowały decyzje w sprawach przyjęcia na studia doktoranckie⁷. Osobie, która nie dostała się na studia doktoranckie przysługiwało odwołanie odpowiednio do rektora lub dyrektora jednostki naukowej. Podstawą odwołania mogło być jedynie wskazanie naruszenia warunków i trybu rekrutacji na studia doktoranckie. Decyzja rektora lub dyrektora jednostki naukowej była ostateczna⁸. Wyniki postępowania rekrutacyjnego były jawne⁹. Wskazać należy, iż w przypadku odpłatnych studiów doktoranckich (z reguły studiów niestacjonarnych) ustawa nie nakłada obowiązku przeprowadzenia konkursu¹⁰.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce podobnie jak poprzedniczka nie zawiera wiele przepisów odnoszących się do zasad

⁷ Art. 196 ust. 3 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁸ Art. 196 ust. 4 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁹ Art. 196 ust. 5 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁰ Komentarz do art. 196 [w]: M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012, Legalis.

rekrutacji. Art. 200 ust. 1 stanowi, iż: „Do szkoły doktorskiej może być przyjęta osoba, która posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędny, albo osoba, o której mowa w art. 186 ust. 2.”. Osoby wskazane w art. 186 ust. 2 to osoby będące absolwentami studiów pierwszego stopnia lub studenci, którzy ukończył trzeci rok jednolitych studiów magisterskich niespełniające określonych w art. 186 ust. 1 warunków związanych z nadaniem stopnia doktora wyróżniające się jednak najwyższą jakością osiągnięć naukowych. Słusznie wskazuje się w doktrynie, iż art. 200 obecnie obowiązującej ustawy nie różni się zasadniczo od przepisów art. 196 i 197 tym samym można w stosunku do doktorantów stosować odpowiednio orzecznictwo dotyczące uczestnictwa w studiach doktoranckich¹¹. Aktualny jest zatem między innymi drugi z punktów tezy wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 11 maja 2011 r., sygn. III SA/Kr 1350/10 zgodnie, z którym: „Oparcie decyzji o odmowie przyjęcia na ustaleniach oderwanych od zasady przyjmowania kandydatów w oparciu o listę uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym punktów stanowi naruszenie warunków

¹¹ Komentarz do art. 200 [w]: H. Izdebski, M. J. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, LEX.

rekrutacji, a więc naruszenie przepisów prawa materialnego”¹².

Tym samym kwestie związane z określeniem warunków rekrutacji pozostawiono uczelniom. Pomimo braku narzuconych przez ustawę warunków uczelnie wyższe wprowadziły pewne zmiany w procesie rekrutacji w porównaniu do lat poprzednich. Jako przykład mogą posłużyć założenia procesu rekrutacji na studia doktoranckie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku akademickim 2017/2018¹³ i 2018/2019¹⁴ rekrutacja na

¹² Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 11 maja 2011 r., sygn. III SA/Kr 1350/10, LEX nr 795736.

¹³ Uchwała nr 45/2017 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 24 kwietnia 2017 roku w sprawie warunków i trybu rekrutacji na I rok studiów doktoranckich stacjonarnych i niestacjonarnych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w roku akademickim 2017/2018

https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0019/23437/Uchwała_160_Zal_14_Wydzial-Prawa-i-Administracji.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Załącznik nr 15 do Uchwały nr 45/2017 Senatu UAM z dnia 24 kwietnia 2017 r.

https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0025/23776/Uchwała_45_Zal_15_Wydzial-Prawa-i-Administracji.pdf [dostęp: 03.09.2019].

¹⁴ Uchwała nr 160/2017/2018 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 23 kwietnia 2018 roku w sprawie warunków i trybu rekrutacji na I rok studiów doktoranckich stacjonarnych i niestacjonarnych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w roku akademickim 2018/2019

https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0014/23423/Uchwała_160_rekr_st_dokt_2018_2019_v3-1.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Załącznik nr 14 do Uchwały nr 160/2017/2018 Senatu UAM z dnia 23 kwietnia 2018 r.

https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0019/23437/Uchwała_160_Zal_14_Wydzial-Prawa-i-Administracji.pdf [dostęp: 03.09.2019].

studia doktoranckie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu składała się z dwóch etapów. W pierwszym etapie brano pod uwagę oceny ze studiów tzw. konkurs ocen oraz posiadanie certyfikatów lub innych urzędowych dokumentów poświadczających znajomość języka obcego na poziomie wyższym niż B2. Drugi etap rekrutacji stanowił ocenę działalności naukowej kandydata, czyli ilość napisanych przez niego artykułów naukowych czy rozdziałów w recenzowanych monografiach. Punkty przyznawano również za zredagowanie opracowań naukowych, udział w projektach badawczych, pracę w kole naukowym czy zrealizowanie semestru studiów w ramach programu Erasmus, Erasmus+ lub Erasmus Mundus. Kandydat mógł zdobyć dodatkowo punkty podczas rozmowy z komisją.

W roku akademickim 2019/2020 rekrutacja do Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oparta jest na zupełnie innych warunkach¹⁵.

¹⁵ Uchwała nr 294/2018/2019 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 27 maja 2019 r. w sprawie zasad rekrutacji do Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0028/64855/Uchwala_294_Zasady-rekrutacji-SzkDok.pdf
[dostęp: 03.09.2019].
Załącznik nr 1 do uchwały nr 294/2018/2019 Senatu UAM z dnia 27 maja 2019 r.
https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0027/64854/Uchwala_294_Zal_Zasady-rekrutacji-SzkDok.pdf
[dostęp: 03.09.2019].

Każdy uczestnik procesu rekrutacyjnego może zdobyć maksymalnie 100 punktów. Na wskazaną pulę składają się: nie więcej niż 10 punktów za ocenę z dyplomu studiów II stopnia lub jednolitych magisterskich, nie więcej niż 15 punktów za dotychczasową aktywność naukową oraz osiągnięcia naukowe kandydata, nie więcej niż 5 punktów za inną udokumentowaną działalność kandydata, nie więcej niż 50 punktów za rozmowę kwalifikacyjną oraz nie więcej niż 20 punktów za przedstawioną wstępną propozycję projektu badawczego.

3. Tryby kształcenia na studiach doktoranckich

Na mocy ustawy z 2005 roku studia doktoranckie mogły być prowadzone w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym o czym stanowił art. 195 ust. 4. Możliwość odbywania studiów III stopnia w trybie niestacjonarnym argumentowano chęcią umożliwienia odbywania tych studiów osobom zatrudnionym w ramach stosunku pracy¹⁶. Ponadto możliwe było przygotowanie przez doktoranta pracy doktorskiej bez odbywania studiów doktoranckich, czyli z tzw. wolnej stopy. Doktoranckie studia stacjonarne w uczelniach publicznych oraz w

¹⁶ Komentarz do art. 195 [w]: H. Izdebski, M. J. Zieliński, Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2015, LEX.

publicznych jednostkach naukowych były bezpłatne¹⁷. Niestacjonarne studia doktoranckie mogły być odpłatne¹⁸.

Ustawa z 2018 roku zlikwidowała podział na tryb stacjonarny i niestacjonarny. Tym samym kształcenie w szkole doktoranckiej będzie mogło odbywać się tylko i wyłącznie w trybie stacjonarnym. Kształcenie w szkole doktorskiej ma być bezpłatne. Ponadto na mocy art. 197 możliwe jest przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie eksternistycznym bez obowiązku kształcenia w szkole doktorskiej.

4. Długość studiów doktoranckich

Ustawa z 2005 roku określała długość studiów doktoranckich w art. 195 ust. 4a. Zgodnie z tym przepisem studia doktoranckie mogły trwać nie krócej niż 2 lata i nie dłużej niż 4 lata. Tym samym studia tego typu mogły trwać od czterech do ośmiu semestrów. Dokładna długość trwania studiów doktoranckich zależała od woli tworzącego je podmiotu¹⁹.

W ustawie z 2018 roku wprowadzono istotną zmianę odnośnie okresu kształcenia doktorantów. Według art. 201 ust. 1 kształcenie doktorantów trwa od 6 do 8 semestrów.

¹⁷ Art. 195 ust. 8 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁸ Art. 195 ust. 9 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁹ Komentarz do art. 195 [w]: P. Chmielnicki (red.), P. Stec (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2017, LEX.

Znacznie ograniczono w porównaniu do ustawy wcześniejszej możliwości uczelni odnośnie wyboru długości kształcenia doktorantów. Ustawodawca być może wychodzi z założenia, iż dłuższe studia doktoranckie przyczynią się do poprawy efektów kształcenia doktorantów.

5. Obowiązki doktorantów

Według ustawy z 2005 roku więcej niż połowa programu stacjonarnych studiów doktoranckich wymagała obecności uczestników tych studiów w prowadzącej je jednostce organizacyjnej. Nie było jednak jasne jak ten wymóg miał być spełniony w przypadku doktorantów zbierających materiały poza macierzystą jednostką np. w archiwach lub prowadząc badania terenowe²⁰. Nie było również jasne jak określony w ustawie obowiązek bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich lub opiekunów naukowych i doktorantów prowadzących pracę naukową ma być realizowany²¹. Ponadto do obowiązków doktoranta należało między innymi: postępowanie zgodne z treścią złożonego ślubowania i regulaminem studiów doktoranckich²², realizowanie programu studiów doktoranckich, w tym prowadzenie badań naukowych i

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² Art. 197 ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

składanie sprawozdań z ich przebiegu²³, odbywanie praktyk zawodowych w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych lub uczestniczenia w ich prowadzeniu²⁴. Obowiązek odbywania praktyk zawodowych w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych lub uczestniczenia w ich prowadzeniu nie dotyczył osób odbywających studia doktoranckie w jednostkach naukowych. Prawdopodobnie wynikało to z faktu, iż jednostki naukowe nie prowadziły działalności w zakresie dydaktyki²⁵. Ocena postępów danego doktoranta była natomiast *wewnętrzną sprawą szkoły wyższej wynikającą z jej autonomii oraz z faktu, że jest zakładem administracyjnym, a użytkownicy muszą podporządkować się jego wewnętrznym regulacjom*²⁶.

Ustawa z 2018 roku nieco odmiennie określa obowiązki doktoranta. W art. 202 ustawodawca nałożył na doktoranta obowiązek opracowania indywidualnego planu badawczego zawierającego w szczególności harmonogram przygotowania rozprawy doktorskiej i przedstawienia go podmiotowi prowadzącemu szkołę doktorską w terminie 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia kształcenia. Zgodnie z

²³ Art. 197 ust. 2 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

²⁴ Art. 197 ust. 3 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

²⁵ Komentarz do art. 197 [w]: K. W. Baran (red.), Akademijskie prawo pracy. Komentarz do art. 107-158 oraz 196-201a i 226 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, Warszawa 2015, LEX.

²⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 grudnia 2018 r., sygn. I OSK 2704/18, LEX nr 2643713.

art. 207 ust. 1 doktorant jest zobowiązany zarówno do postępowania zgodnie z regulaminem szkoły doktorskiej jak i realizacji programu kształcenia i indywidualnego programu badawczego. Realizacja planu kształcenia podlega ocenie śródkresowej w połowie okresu kształcenia albo w trakcie kształcenia semestru, jeżeli kształcenie doktorantów trwa 6 semestrów. Negatywny wynik oceny śródkresowej powoduje skreślenie z listy doktorantów²⁷. W doktrynie podkreśla się, iż ocena realizacji planu badawczego może być mało produktywna, gdyż plan badawczy może być przedstawiony nawet na początku trzeciego semestru, a jego ocena jest przeprowadzana w semestrze czwartym²⁸. Sformułowanie „w uzgodnieniu z promotorem lub promotorami” odnoszące się do opracowania indywidualnego planu badawczego należy uznać jako konieczność po stronie doktoranta wprowadzania w planie zmian aż do uzyskania wyraźniej akceptacji promotora lub promotorów²⁹. Celem wprowadzenia oceny śródkresowej było natomiast podniesienie jakości i skuteczności kształcenia doktorantów³⁰. Ustawa 2.0 znosi także obowiązek odbywania praktyk zawodowych w formie prowadzenia

²⁷ Art. 203 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

²⁸ Komentarz do art. 202 [w]: H. Izdebski, M. J. Zieliński, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Warszawa 2019, LEX.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

zajęć lub uczestniczenia w ich prowadzeniu³¹. Program kształcenia może je przewidywać, a więc jest to opcja fakultatywna³². Zmniejszony został również maksymalny wymiar zajęć dydaktycznych z pięćdziesięciu do sześćdziesięciu godzin. Istotnym ograniczeniem jest zakaz zatrudnienia doktoranta jako nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego. Zakaz ten nie dotyczy: zatrudnienia doktoranta w celu realizacji projektu badawczego, doktoranta, który uzyskał pozytywny wynik oceny śródkresowej, doktoranta, któremu nie przysługuje stypendium doktoranckie.

6. Uprawnienia doktorantów

Na mocy ustawy z 2005 roku doktorantowi przysługiwało oprócz pomocy materialnej także szereg innych uprawnień m.in.: prawo do przerw wypoczynkowych w wymiarze nieprzekraczającym 8 tygodni w ciągu roku, prawo do ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, prawo do ubiegania się o zakwaterowanie w domu studenckich uczelni lub wyżywienie w stołówce studenckiej uczelni, prawo do ubiegania się o zakwaterowanie małżonka i

³¹ Art. 201 ust. 5 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

³² Komentarz do art. 201 ust. 5 [w]: H. Izdebski, M. J. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, LEX.

dziecka w domu studenckim uczelni. Były to uprawnienia quasi-pracownicze. Doktorantowi za niewykorzystanie przerwy wypoczynkowej nie przysługiwał żaden ekwiwalent. Prawo do wskazanych powyżej ubezpieczeń uprawniało doktoranta do korzystania z bezpłatnej opieki zdrowotnej³³. Ponadto okres odbywania studiów doktoranckich zaliczano do okresu pracy³⁴.

Ustawa z 2018 roku wprowadza istotne udogodnienie dla doktorantów jakim jest prawo do zawieszenia na wniosek doktoranta kształcenia na okres odpowiadający trwaniu urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego oraz urlopu rodzicielskiego³⁵. Istotne jest, iż w okresie zawieszenia kształcenia doktorant nie traci prawa do stypendium. Do ustalenia wysokości stypendium w okresie zawieszenia kształcenia stosuje się przepisy dotyczące ustalania zasiłku macierzyńskiego³⁶. Ponadto doktorant będzie mógł wykorzystać przerwy wypoczynkowe także w okresie trwania zajęć dydaktycznych.

³³ Komentarz do art. 198 [w]: P. Chmielnicki (red.), P. Stec (red.), *op. cit.*

³⁴ Art. 198 ust. 3 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁵ Art. 204 ust. 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

³⁶ Art. 209 ust. 6 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

7. Stypendia dla doktorantów

Ustawa z 2005 roku przewidywała następujące rodzaje pomocy materialnej dla doktorantów: stypendium socjalne, zapomogi, stypendium dla najlepszych doktorantów, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, stypendium ministra za wybitne osiągnięcia³⁷. Do przyznawania tychże świadczeń stosowano odpowiednio przepisy o pomocy materialnej dla studentów z pewnymi wyjątkami³⁸. Stypendia mogły być przyznawane doktorantom także przez jednostki samorządu terytorialnego³⁹, osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi⁴⁰. Stypendia przyznawane przez osoby fizyczne lub osoby prawne nie mogły mieć jednak charakteru zapomogi ani stypendium socjalnego⁴¹. Odrębnym świadczeniem niewymienionym w art. 199 ust. 1 było stypendium doktoranckie. Mógł je otrzymywać uczestnik stacjonarnych studiów doktoranckich, a

³⁷ Art. 199 ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁸ Art. 199 ust. 4 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁹ Art. 199a Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴⁰ Art. 199b Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴¹ Komentarz do art. 199b [w]: W. Sanetra (red.), M. Wierzbowski (red.), *op. cit.*

wysokość tego stypendium nie mogła być niższa niż 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta ustalonego w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich. W 2012 roku była to kwota w wysokości ok. 1131 zł miesięcznie (najniższe wynagrodzenie asystenta wynosiło bowiem 1885 zł)⁴². W 2015 roku kwota ta wzrosła do 1470 zł (minimalne wynagrodzenie asystenta wynosiło 2450 zł)⁴³. Stypendium to mogło być również zwiększone z dotacji projakościowej⁴⁴. Uzasadnieniem dla wprowadzenia przez ustawodawcę możliwości przyznawania stypendiów doktoranckich było zrekompensowanie trudu przygotowania przez doktoranta zajęć dydaktycznych⁴⁵.

Znaczną zmianę w zakresie stypendiów dla doktorantów przewidziano w ustawie z 2018 roku. Dość skomplikowany i nieobejmujący wszystkich doktorantów system stypendialny zastąpiono obowiązkiem wypłacania każdemu doktorantowi stypendium doktoranckiego. Na mocy art. 209 stypendium tego typu przysługuje doktorantowi nieposiadającemu stopnia doktora przez okres maksymalnie 4 lat. Ustawodawca określił jego

⁴² Komentarz do art. 200 [w]: M. Pyter (red.), *op. cit.*

⁴³ Najniższe zasadnicze wynagrodzenie asystenta, https://ug.edu.pl/36814/najnizsze_zasadnicze_wynagrodzenie_asystenta [dostęp: 03.09.2019].

⁴⁴ Art. 200a ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴⁵ Komentarz do art. 200 [w]: M. Pyter (red.), *op. cit.*

minimalną wysokość na poziomie 37% wynagrodzenia profesora, a po miesiącu, w którym przeprowadzono ocenę śródkresową na poziomie 57% wynagrodzenia profesora. Wynagrodzenie profesora wynosi obecnie na mocy rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego 6410 zł⁴⁶. Oznacza to, że stypendium dla doktoranta do przeprowadzenia oceny śródkresowej wynosić będzie minimum 2371,7 zł, a po przeprowadzeniu tej oceny wzrośnie do 3653,7 zł. Wysokość stypendium będzie pomniejszona o składkę emerytalną i rentową, tym samym jego ostateczna minimalna wysokość to 2049,89 zł netto przed oceną śródkresową, a 3168,02 zł netto po ocenie śródkresowej⁴⁷. Oprócz powyższego stypendium doktoranci będą mogli otrzymywać stypendia od jednostek samorządu terytorialnego, a także osób fizycznych lub osób prawnych niebędących państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi.

8. Wymagania dotyczące osoby, która ubiega się o nadanie stopnia doktora

Ustawa z 2005 roku nie zawierała regulacji prawnych dotyczących kryteriów, które musi spełnić osoba

⁴⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej (Dz. U. poz. 1838).

⁴⁷ Bednarczyk-Płachta A., Stypendia doktoranckie na gruncie ustawy 2.0, 2019, LEX.

ubiegająca się o nadanie stopnia doktora. Kryteria te były zawarte w odrębnej ustawie. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki⁴⁸ określała wymagania wobec osoby, której nadaje się stopień doktora w art. 12. Według tegoż przepisu stopień doktora nadawało się osobie, która: posiadała tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera, lekarza lub inny równorzędny lub posiada dyplom potwierdzający ukończenie studiów wyższych za granicą dający prawo do kontynuacji kształcenia lub otwarcia przewodu doktorskiego, zdała egzaminy doktorskie w zakresie określonym przez radę jednostki organizacyjnej, przedstawiła i obroniła rozprawę doktorską, zdała egzamin z nowożytnego języka obcego lub posiadała stosowny certyfikat potwierdzający jego znajomość. Wspomniane egzaminy doktorskie przeprowadzano w zakresie: dyscypliny podstawowej odpowiadającej tematowi rozprawy doktorskiej, dyscypliny dodatkowej, obcego języka nowożytnego, chyba że osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora posiadała stosowny certyfikat⁴⁹.

⁴⁸ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. poz. 1789).

⁴⁹ Więcej zob. w: Komentarz do art. 12 [w]: H. Izdebski, M. J. Zieliński, Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym, Warszawa 2015, LEX, H. Izdebski, J. M. Zieliński, Stopnie naukowe i tytuł naukowy oraz stopnie i tytuł w zakresie sztuki. Komentarz do

Ustawa z 2018 roku zawiera w przeciwieństwie do ustawy z 2005 roku kryteria, które musi spełniać osoba, której nadaje się stopień doktora. Według art. 186 ust. 1 stopień doktora nadaje się osobie, która: posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędny lub posiada dyplom dający prawo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która go wydała, uzyskała efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK przy czym znajomość języka obcego na poziomie minimum B2 musi być potwierdzona certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, posiada w dorobku co najmniej jedną wydaną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo znajdujące się na ministerialnej liście⁵⁰ lub jeden artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej ujętych w ministerialnym wykazie⁵¹

zmian wprowadzonych ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Warszawa 2011, LEX.

⁵⁰ Wykaz wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe zawiera Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 stycznia 2019 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe wraz z załącznikiem, http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_01/1c2912c1f994b8d37a305fac21b8ab54.pdf [dostęp: 04.09.2019].

⁵¹ Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych wraz z przypisaną liczbą punktów,

bądź posiada w dorobku dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu. Ponadto osoba taka musi przedstawić i obronić rozprawę doktorską oraz spełnić inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący.

Zmiany w powyższym zakresie są zatem dość znaczne. Zmniejszono bowiem wymagania dotyczące egzaminów doktorskich, w tym zniesiono egzamin językowy zastępując go obowiązkiem posiadania stosownego certyfikatu lub dyplomu ukończenia studiów. Z drugiej strony wprowadzono obowiązek posiadania dorobku naukowego w postaci autorstwa jednego artykułu naukowego lub jednej monografii naukowej. Tego typu publikacja musi być wydana przez podmiot znajdujący się na ministerialnej liście.

9. Podsumowanie

Zmiany w procesie kształcenia doktorantów wprowadzone przez ustawę z 2018 roku należy uznać za znaczące. Świadczy o tym m.in. wprowadzony nowy system stypendialny, dzięki któremu każdy doktorant będzie otrzymywał stypendium. Może to wpłynąć bardzo pozytywnie na kształcenie doktorantów, bowiem będą oni

http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_07/45cd1d7ab5f3b7d9d1b9268821d6ba17.pdf [dostęp: 04.09.2019].
Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r.;
http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_08/a07248ec34e343035b433bb61f39c053.pdf [dostęp: 04.09.2019].

mogli bardziej skupić się na działalności naukowej niż dotychczas. Ponadto zniesienie egzaminu językowego i zastąpienie go obowiązkiem posiadania stosownego certyfikatu językowego bądź dyplomu ukończenia stosownej szkoły stanowi swego rodzaju ułatwienie, tym bardziej, że poziom językowy, który musi uzyskać osoba ubiegająca się o stopień doktora wynosi B2. Dotychczas wymagano posiadanie certyfikatu na poziomie wyższym niż B2, aby móc być zwolnionym z egzaminu językowego. Swego rodzaju utrudnieniem jest natomiast likwidacja niestacjonarnych studiów doktoranckich. Tym samym osoby, które będą chciały uzyskać stopień doktora, a prowadzą intensywną działalność zawodową, powinny rozważyć przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie eksternistycznym. Znaczącym ułatwieniem jest również

Za znaczącą zmianę należy również uznać obowiązek reorganizacji uczelni wyższych. Doktoranci będą odtąd kształceni w szkołach doktorskich. Praktyka pokaże jednak, czy uczelnie wyższe będą chciały zmienić model kształcenia doktorantów czy też zrobią wszystko, aby z wyjątkiem wymaganych przez ustawodawcę zmian pozostał on taki sam jak dotychczas.

Akty prawne:

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1789).

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (t.j. Dz. U. 2017 poz. 2183 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej (Dz. U. poz. 1838).

Akty urzędowe:

Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 stycznia 2019 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe wraz z załącznikiem,

http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_01/1c2912c1f994b8d37a305fac21b8ab54.pdf[dostęp: 04.09.2019].

Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych wraz z przypisaną liczbą punktów, http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_07/45cd1d7ab5f3b7d9d1b9268821d6ba17.pdf [dostęp: 04.09.2019].

Uchwała nr 45/2017 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 24 kwietnia 2017 roku w sprawie warunków i trybu rekrutacji na I rok studiów doktoranckich stacjonarnych i niestacjonarnych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w roku akademickim 2017/2018, https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0019/23437/Uchwała_160_Zal_14_Wydzial-Prawa-i-Administracji.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Załącznik nr 15 do Uchwały nr 45/2017 Senatu UAM z dnia 24 kwietnia 2017 r., https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0025/23776/Uchwała_45_Zal_15_Wydzial-Prawa-i-Administracji.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Uchwała nr 160/2017/2018 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 23 kwietnia 2018 roku w sprawie warunków i trybu rekrutacji na I rok studiów doktoranckich stacjonarnych i niestacjonarnych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w roku

akademickim 2018/2019,

https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0014/23423/Uchwała_160_rekr_st_dokt_2018_2019_v3-1.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Załącznik nr 14 do Uchwały nr 160/2017/2018 Senatu UAM z dnia 23 kwietnia 2018 r., https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0019/23437/Uchwała_160_Zal_14_Wydział-Prawa-i-Administracji.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Uchwała nr 294/2018/2019 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 27 maja 2019 r. w sprawie zasad rekrutacji do Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0028/64855/Uchwała_294_Zasady-rekrutacji-SzkDok.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Załącznik nr 1 do uchwały nr 294/2018/2019 Senatu UAM z dnia 27 maja 2019 r., https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0027/64854/Uchwała_294_Zal_Zasady-rekrutacji-SzkDok.pdf [dostęp: 03.09.2019].

Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r.; http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_08/a07248ec34e343035b433bb61f39c053.pdf [dostęp: 04.09.2019]

Publikacje:

Baran W. K. (red.), Akademieskie prawo pracy. Komentarz do art. 107-158 oraz 196-201a i 226 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, Warszawa 2015, LEX.

Bednarczyk-Płachta A., Stypendia doktoranckie na gruncie ustawy 2.0, 2019, LEX.

Chmielnicki P. (red.), Stec P. (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2015, LEX.

Izdebski H., Zieliński J. M., Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2015, LEX.

Izdebski H., Zieliński J. M., Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Warszawa 2019, LEX.

Izdebski H., Zieliński J. M., Stopnie naukowe i tytuł naukowy oraz stopnie i tytuł w zakresie sztuki. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Warszawa 2011, LEX.

Izdebski H., Zieliński J. M., Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym, Warszawa 2015, LEX.

Pyter M. (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2012, Legalis.

Sanetra W. (red.), Wierzbowski M. (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2013, LEX.

Orzeczenia sądowe:

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 11 maja 2011 r., sygn. III SA/Kr 1350/10, LEX nr 795736.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 grudnia 2018 r., sygn. I OSK 2704/18, LEX nr 2643713.

Pozostałe źródła:

Gowin: Doktorantów jest dziś w Polsce za dużo, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1404026,gowin-doktorantow-jest-dzis-w-polsce-za-duzo.html> [dostęp: 30.08.2019].

Najniższe zasadnicze wynagrodzenie asystenta, https://ug.edu.pl/36814/najnizsze_zasadnicze_wynagrodzenie_asystenta [dostęp: 03.09.2019].

Sobczak K., Gowin: Wprowadzamy lepszy system kształcenia doktorów, <https://www.prawo.pl/student/studia-doktoranckie-od-nowego-roku-wedlug-nowych-zasad,388375.html> [dostęp: 30.08.2019].